

Antidiznilendizam u stripu i filmu trećeg milenija

Šprem, Hana

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:150102>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-11**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet Osijek

Preddiplomski studij hrvatskoga jezika i književnosti i engleskoga jezika i
književnosti

Hana Šprem

Antidiznilendizam u stripu i filmu trećeg milenija

Završni rad

Mentor: prof. dr. sc. Goran Rem

Sumentorica: izv. prof. dr. sc. Sanja Jukić

Osijek, 2021.

Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Odsjek za hrvatski jezik i književnost

Katedra za hrvatsku književnost

Preddiplomski studij hrvatskoga jezika i književnosti i engleskoga jezika i
književnosti

Hana Šprem

Antidiznilendizam u stripu i filmu trećeg milenija

Završni rad

Znanstveno područje – humanističke znanosti, znanstveno polje – filologija,
znanstvena grana – teorija i povijest književnosti

Mentor: prof. dr. sc. Goran Rem

Sumentorica: izv. prof. dr. sc. Sanja Jukić

Osijek, 2021.

IZJAVA

Izjavljujem s punom materijalnom i moralnom odgovornošću da sam ovaj rad samostalno napravila te da u njemu nema kopiranih ili prepisanih dijelova teksta tuđih radova, a da nisu označeni kao citati s napisanim izvorom odakle su preneseni. Svojim vlastoručnim potpisom potvrđujem da sam suglasna da Filozofski fakultet Osijek trajno pohrani i javno objavi ovaj moj rad u internetskoj bazi završnih i diplomskih radova knjižnice Filozofskog fakulteta Osijek, knjižnice Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

U Osijeku, 20. rujna 2021.

Hana Šprem, 0122226494

Sažetak

U ovom radu govorit će se o antidiznilendističkim elementima u stripu i filmu trećeg milenija te će biti predstavljeni uvodom. Nadalje, predstavit će se *Walt Disney Pictures* i njezin nastanak. U nastavku rada analizirat će se antidiznilendistički elementi u filmovima *Začarana* i *Shrek* te u internetskim stripovima. Uz to će se analizirati pjesma Ljubomira Pauzina *Čega ima čega nema* u smjeru depatetizacije idealiziranog te će se na kraju izvući zaključak i prikazati literaturu i izvore.

Ključne riječi: antidiznilendistički elementi, *Začarana*, *Shrek*, parodija, klišej, strip

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Walt Disney Pictures.....	2
3. <i>Začarana</i> (2007)	3
3.1. Antidiznilendistički elementi u filmu <i>Začarana</i>	3
4. <i>Shrek</i> (2001).....	7
4.1. Antidiznilendistički elementi u filmu <i>Shrek</i>	7
5. Antidiznilendistički elementi u stripovima.....	12
6. Stilistička analiza pjesme Ljubomira Pauzina <i>Čega ima čega nema</i> u smjeru depatetizacije idealiziranog.....	15
7. Zaključak.....	17
8. Literatura i izvori	18

1. Uvod

Walt Disney Kompanija vlada zabavnom industrijom već desetljećima. Mnoge druge tvrtke pokušale su dostići visine na kojima se Disney nalazi, ali bezuspješno. Sve do dolaska Dreamworks Picturesa koji puštajući film *Shrek* u svijet, mijenja razgovor o bajkama i njezinim elementima, što one predstavljaju i mogu li se ikako promijeniti. *Shrek* je postao fenomen sam za sebe, te iako je proslavio ove godine 20. godišnjicu izlaska filma, njegova popularnost ne jenjava. Baš suprotno, nove generacije svaki dan otkrivaju *Shreka* i njegovu bezvremensku čar. Godinama nakon *Shreka*, Disney je bombardiran sa svih strana parodijama na njihov račun. Nakon nekog vremena, odlučili su i oni sami uključiti u taj razgovor o tome što bajka predstavlja i mogu li se njezini elementi ikako preokrenuti. Odgovor na to bio je film *Začarana* koji je pušten u kina 2007. godine. U isto vrijeme i parodija i posveta prijašnjim Disneyjevim filmovima, film *Začarana* preuzeo je u svoje ruke sve ono na što su se drugi žalili i obrnuli elemente naglavačke. Također su u 2000-tim godinama sve više stripova pojačali svoje negodovanje prema diznilendističkim elementima u stripovnim parodijama . Cilj ovoga rada je opisati neke od antidiznilendističkih elemenata u navedenim filmovima – *Začarana* i *Shrek* i u četiri internetska stripa trećeg milenija.

2. Walt Disney Pictures

Walt Disney odmalena je volio crtati i smišljati različite likove, uglavnom inspirirane životinjama s farme njegove obitelji. Kada je završio srednju školu odlučio je tražiti posao u kreativnom polju. Počeo se baviti crtanjem animiranih likova i osnovao *Laugh-O-Gram* kompaniju koja nije dugo potrajala. Nije prošlo ni pet godina kada su braća Walt i Roy Disney osnovali *Walt Disney Brothers Studio* 1923. godine, koji će kasnije biti preimenovan u danas poznati *Walt Disney Pictures*. *Walt Disney Studio* producirao je prvi dugometražni animirani film *Snjeguljica i sedam patuljaka* 1937. godine te je Walt Disney za taj film osvojio Oskara. Tri godine kasnije *Walt Disney Studio* pušta *Pinokija* u kina. 1950. godine snimljena je *Pepeljuga*, a 1959. *Uspavana ljepotica*. Walt Disney bio je uspješan u svojim kreativnim pothvatima, no on je imao još veće ambicije, odlučio je napraviti najveći, najzabavniji i najfantastičniji zabavni park u svijetu. Mnogi su mislili kako je takvo nešto nemoguće sagraditi, ipak, *Disneyland* ugledao je svijetlo dana 1955. godine u Kaliforniji u Sjedinjenim Američkim Državama. Nedugo zatim se Walt Disney razbolio te preminuo 1966. godine. No, njegova ostavština nastavila je rasti te je *Walt Disney Kompanija* narasla u jednu od najvećih u svijetu. Uz tvrtku, Walt Disney ostavio je iza sebe i generacije koje su odrasle uz njegove filmove i ideje o bajkovitim mjestima, fantastičnim likovima i maštovitim događajima (Selden, 1989)¹. Danas je *Walt Disney Kompanija* svjetska sila koja ne pokazuje nikakve znakove da će smanjiti svoje ambicije ili usporiti rast tvrtke. Što se tiče *Walt Disney Picturesa*, godinama su radili filmove s određenom formulom kao što su klasične priče princeza, no iako je toga bilo i prije, u 2000. godinama počeli su izlaziti filmovi koji su preokretali dugo korištenu formulu izrugujući Disneyjeve filmove i klišeje. Zato su kasnim dijelom 2000-tih godina izdali film po imenu *Začarana* kao odgovor na sve prigovore dotad.

¹ Navedene činjenice preuzete su iz knjige *The Story of Walt Disney – Maker of Magical Worlds* (1989) autorice Bernice Selden.

3. Začarana (2007)

Začarana igrani je i animirani dugometražni film kojeg je producirao *Walt Disney Pictures* te je prvi put prikazan 2007. godine. Radnja filma prati Giselle, mladu ženu koja živi u fantastičnoj zemlji Andalaziji i željno čeka dolazak njene prave ljubavi. Upoznaje princa Edwarda koji ju spasi od trola te se oni odluče vjenčati. No, zla kraljica Narissa, pomajka princa Edwarda, silno želi spriječiti vjenčanje jer ne želi da joj Giselle uzme krunu. Odluči nagovoriti Giselle na sam dan vjenčanja da 'zaželi' želju kod bunara želja, no zapravo je to portal koji vodi do pravog svijeta, u New York. Kraljica Narissa, koja je prerusena u staru baku, gurne Giselle u bunar. Giselle se odjedanput nalazi u New Yorku, sama, uplašena, a najviše izgubljena. Pronalaze ju Robert, odvjetnik za razvode i njegova kći Morgan i primaju je k sebi kako bi joj pomogli snaći se u New Yorku. *Začarana* smatra se parodijom prijašnjih Disneyjevih filmova koji su puni klišeja o princezama i bajkama, ali i filmom koji daje počast tim istim Disneyjevim klišejima. Također, smatra se bajkom o bajkama i o pričanju priča (Borsy, 2017: 21). U idućem poglavlju analizirat će se neki od antidiznilendističkih elemenata koji se mogu naći u filmu *Začarana*.

3.1. Antidiznilendistički elementi u filmu *Začarana*

Prvi element koji će se analizirati je sama Giselle, glavni lik filma. Giselle predstavlja klišej kakva bi klasična princeza trebala biti: „(...) srdačna i prijateljski raspoložena prema svima, romantična, lijepa, izvrsna pjevačica i unatoč svemu odlučna da izvuče najbolje iz svoje situacije (...)“ (TT)². Kako Giselle provodi sve više vremena u New Yorku s Robertom i njegovom kćeri Morgan, počinje shvaćati da ljubav na prvi pogled i bajkoviti način razmišljanja nije baš najbolji. U jednom trenutku tijekom svađe s Robertom, Giselle shvati da je ljuta - emocija koju nikad do tada nije osjetila. To ju razveseli jer napokon počinje živjeti i osjećati se kao osoba. Uz to, Giselle se polako zaljubljuje u Roberta i shvaća kako princ Edward ipak nije njena prava ljubav te kada ju princ Edward napokon nađe u New Yorku, Giselle mu predlaže da idu na spoj jer joj je Robert rekao kako pravi parovi to rade kako bi se bolje upoznali. Pri kraju filma Giselle tijekom borbe sa zlom kraljicom Narissom koja

² Kraticom TT označuje se svaki citirani dio teksta s internetske stranice *TV Tropes* koja opisuje klišeje iz raznih stvaralačkih djela.

se pretvorila u zmaja, uzima prinčev mač i odlazi spasiti Roberta kojeg je Narissa otela. Tako se klasične uloge hrabrog viteza i princeze u nevolji mijenjaju te je princeza ta koja ide spasiti svoga viteza od neprijatelja. „*Začarana* jasno daje do znanja da je bajkama još uvijek mjesto u 21. stoljeću, ali se moraju promijeniti vrijednosti i norme koje prenose“ (Borsy, 2017: 21). Film završava tako što Giselle ostaje u New Yorku zajedno s Robertom, otvara svoju krojačku radnju i živi svoje sretno do vijeka na način koji nije znala ni da postoji – potpuna suprotnost od njene romantične bajke.

Drugi element je kliše poljupca prave ljubavi. Kada zla kraljica Narissa uspije otrovati Giselle otrovnom jabukom (taj dio filma posveta je *Snjeguljici i sedam patuljaka*), Robert dolazi do zaključka kako bi ju poljubac prave ljubavi trebao oživjeti. Princ Edward ju poljubi, no Giselle se ne probudi. Vidjevši to, princ Edward shvaća kako on nije njena prava ljubav te dopusti Robertu da je poljubi. Nakon njegovog poljupca, Giselle se probudi. Ovdje je preokrenut kliše iz Disneyjevih filmova koji kaže da samo prinčev poljubac može spasiti princezu od smrti, kao u *Snjeguljici i sedam patuljaka* ili *Uspavanoj ljepotici*.

Treći kliše je taj da princeza svojim pjevanjem može dozvati životinje koje su u njoj blizini. Životinje koje dođu princezi uglavnom su izgledom nježne i mekane - zečiči, srne, miševi i golubovi. U *Začaranoj*, kada Giselle želi dozvati pomoćnike pjevanjem u pomoć joj dođu ne zečiči ili miševi, nego štakori, muhe, gradski golubovi i žohari. Giselle je malo isprva iznenađena, no sva bića njeni su prijatelji, pa tako i 'štetočine' New Yorka. Uz njihovu pomoć uspijeva očistiti cijeli stan, no Robert i Morgan nisu toliko oduševljeni kada vide tko im čisti njihov dom.

Slika 1. Gisellini pomoćnici za čišćenje

Začarana, 2007.

Jedan vrlo kratak antidiznilendistički element prikaže se kada princ Edward ide od vrata do vrata stanova kako bi pronašao Giselle. Svaki put kada pokuca na vrata, otvori mu netko tko nije Giselle. Jedna od tih osoba je žena s nekoliko djece koja je očigledno umorna. Kada ugleda princa Edwarda, samo mu kaže: „Žao mi je. Zakasnio si.“, čime se želi ismijati ideja o dolasku princa na bijelom konju koji će spasiti cijelu stvar.

Nadalje, na početku filma kada se Giselle prvi put nađe u New Yorku, tražeći pomoć ugleda veliki plakat kasina na kojemu je veliki blistajući ružičasti dvorac te na plakatu piše: „Gdje se snovi ostvaruju!“ za kasino. Naivna Giselle pomisli kako tamo žive likovi iz bajke i otrči pokucati na vrata. Naravno, nitko joj ne odgovara. U ovom primjeru parodira se ostvarenje svih snova u bajkama tako što su prikazali kako je kasino preuzeo tu uzrečicu za jeftinu promociju.

Slika 2. *Gdje se snovi ostvaruju!*

Začarana, 2007.

Kako su Disneyjevi filmovi poznati i po svojim pjesmama, u filmu Robert i Giselle šetaju ulicama New Yorka raspravljajući o Robertovom ljubavnom životu. Giselle kaže Robertu kako mora reći Nancy – njegovoj djevojci – koliko mu znači. U to slijedi pjesma koju Giselle pjeva zajedno s drugim ljudima koje susreće. Robertu je neugodno kada Giselle počne pjevati jer ju ljudi čudno gledaju te se kroz cijelu pjesmu iščuđava. Ovdje se parodira činjenica kako u svim Disneyjevim filmovima gdje je glavni lik princeza, uvijek postoji mogućnost da svi likovi počnu pjevati odjednom.

Likovima u filmu je to normalno, no kada bi se to dogodilo u pravom životu ljudi bi bili više nego zbunjeni.

Zadnji primjer antidiznilendističkog elementa je način na koji je način iskorišteno čarobno ogledalo. Dok se princ Edward odmara u nekakvom jeftinom hotelu primijeti daljinski upravljač. Ne znajući kako ga koristiti, klikne jedan gumb i promjeni program na televizoru. Sav iznenađen nastavlja mijenjati programe. Nakon nekog vremena na vijestima ugleda Giselle te se sav sretan obrati televizoru: Molim te, reci mi gdje se Giselle nalazi!“, na što reporterka izgovara ulicu u kojoj se nesreća dogodila. Princ Edward na to odgovara: „Čarobno ogledalo, hvala ti!“

4. *Shrek* (2001)

Shrek je animirani dugometražni film koji je baziran na priči *Shrek* Williama Steiga koja je izdana 1993. godine. Film je izašao 2001. godine iz Dreamworks produkcije. *Shrek* je jedan od najpoznatijih primjera parodije filmova iz Walt Disney Produkcije. „Tvorci ‘Shreka’ izvornoj su ideji dodali crtež o bajkama i popularnoj kulturi kako bi stvorili suvremene bajkovito kraljevstvo koje podsjeća na okupljanja likova i scene koje biste mogli pronaći u suvremenom tematskom parku“ (Parry, 2009: 152). *Shrek*, glavni lik filma, koji je oger koji živi sam u svojoj močvari pronalazi mnoštvo likova iz bajki na svojem zemljištu. Saznaje kako ih je Lord Farquaad protjerao u *Shrekovu* močvaru kako bi njegovo 'kraljevstvo' bilo 'savršeno'. *Shrek* odlučuje otići do Lorda Farquaada reći mu da makne sva fantastična bića iz njegove močvare. Na tom putu mu je suputnik Magare koji nikada nije bez teksta. U idućem poglavlju analizirat će se neki od mnogih antidiznilendističkih elemenata u filmu *Shrek*.

4.1. Antidiznilendistički elementi u filmu *Shrek*

Prvi antidiznilendistički element o kojem će se govoriti sam je početak filma. U prvom kadru vidi se bajka koju *Shrek* čita, ta cijela scena podsjeća na početke prvih Disneyjevih filmova poput *Snjeguljice i sedam patuljaka* i *Pepeljuge*. *Shrek* čita o princezi koja je zarobljena u kuli koju čuva strašni zmaj te kako ona iščekuje njenog hrabrog viteza koji će je spasiti od zmaja, izbaviti iz kule i živjet će sretno do vijeka. No, prije svega toga mora je prvo probuditi poljupcem prve prave ljubavi. Nakon što *Shrek* to pročita, kaže: „Kao da će se to ikada dogoditi!“, otrgne stranicu da si obriše zadnjicu i pusti vodu uz riječi od kojih je jedna vulgarnost: „Koja hrpa g...!“. Ta scena govori što se može očekivati od filma, a to je potpuna subverzija i ismijavanje klišeja i elemenata koji se mogu naći u bajkama i Disneyjevim filmovima. Kada se *Shrek* našali i iskoristi stranicu knjige za brisanje, to nam govori kakva će priča biti, „(...) kao da u WC -u ispire sve tradicionalne bajke i započinje novu“ (Nejad, Zohdi, 2014: 142).

Drugi element kojeg će se analizirati je scena gdje se mogu vidjeti ljudi koji prodaju svoja bajkovita bića kako ih ne bi zatvorili. Mogu se vidjeti patuljci u lancima iz *Snjeguljice i sedam patuljaka*, Pinokio kojeg stolar Geppetto prodaje, Petar Pan sa Zvončicom itd. slika Tu je dakako i

pričljivi Magarac koji uspije pobjeći tako što na njega padne prah kojim se može letjeti. U tom trenutku Petar Pan izgovara: „On može letjeti!“, što je vrlo poznata uzrečica Disneyjevog Petra Pana.

Uskoro nakon toga, Shrek nađe sav bajkoviti svijet u svojem dvorištu. Od tri prašćića do vilinskih kuma, u močvari nitko nije nedostajao. Shrek bijesno upita bajkovita bića zašto se oni nalaze baš u njegovoj močvari. Jedan od prašćića odgovara kako ih je Lord Farquaad deložirao riječima: „He huffed, and he puffed, and he... signed an eviction notice.“, tj. „Huknuo je i puhnuo je i... potpisao je obavijest o deložaciji“, te se time poziva na bajku, ali i na jedan od prvih kratkometražnih Walt Disneyjevih filmova, *Tri prašćića*. U bajci vuk kaže prašćićima: „Then I'll huff, and I'll puff, and I'll blow your house in!“, tj. „Onda ću huknuti i puhnuti i raznijeti ti kuću!“.

Slika 3. Izbjeglice u močvari

Shrek, 2001.

Nešto što zorno prikazuje *Shreka* kao antidiznilendistički film je njegov sirov humor. Tako nešto se ne bi nikada moglo vidjeti u Disneyjevim filmovima, barem ne do tada. Disneyjevi filmovi poznati su po tome što su prikladni za cijelu obitelj, dok Shrek bez imalo srama zbija neslane šale.

Bitno je spomenuti samog Shreka kao antidiznilendistički element. Shrek je oger kojeg se svi ljudi boje, živi sam u močvari te njegovi odabiri hrane i održavanja higijene su upitni. No, najvjerojatnije je to normalno za ogre. Da se radi o bilo kojoj drugoj priči, on bi bio zlikovac u njoj, no ovdje je Shrek glavni lik. Također, ogri su znani po svojoj nasilnoj prirodi, no iako Shrek zna

zastrašiti i boriti se kada je nužno, uglavnom je miroljubiv. Kao što je sam Shrek rekao, ogri isto kao i luk imaju slojeve. No, ljudi odmah vide izvanjski lik pa sude. To je još jedna stvar što razlikuje Disney filmove od Shreka – glavni lik nije pravi ljepotan. Niti ne mora biti, jer to nije bit priče. Bit priče je da ljudi vide ono što je u duši, a ne izvanjski izgled.

Drugi lik kojeg će se spomenuti kao antidiznilendistički element je princeza Fiona. Kada je Fiona prvi put prikazana u filmu vidljivo je da predstavlja klišej klasične princeze. Shrek dobiva zadatak da spasi Fionu iz njene kule u kojoj je zarobljena, što znači da Fiona kao klasična princeza čeka dolazak svog viteza. „Kad Shrek prvi put sretne Fionu, Fiona odglumi pozu 'Uspavane ljepotice' i očekuje da će je Shrek probuditi poljubivši je. Umjesto toga, nasilno je potrese” (TT). Fiona se budi šokirana jer je očekivala poljubac. Shrek zajedno s Magaretom spašava Fionu, no ne ubijaju zmaja, što je opet subverzija bajkovitog klišeya gdje vitez na kraju bitke pobjeđuje zmaja mačem. Shrek je mač zaglavio za lanac koji je bio oko zmajevog vrata pa ga tako onesposobio. slika Nadalje, subverzija klasične princeze događa se kada princeza Fiona ugleda i počne pjevati s pticom. U *Snjeguljici i sedam patuljaka* Snjeguljica svojim pjevanjem doziva sve šumske životinje, no Fiona svojim pjevanjem na kraju ubija pticu koja nije mogla dosegnuti previsoke tonove. Od ptičjih jaja napravila je Shreku i Magaretu jaja na oko. Nakon toga, princezu Fionu otme Robin Hood, no ona ga udari karate udarcem jer joj je njegova pjesma išla na živce. Suborci Robina Hooda napadaju Fionu, no ona ih uspijeva sve nadvladati. Uskoro se saznaje kako princeza ima tajnu koju ne želi reći Shreku i Magaretu, a to je da ona tijekom noći postaje oger. Njeno ogersko ponašanje vidljivo je kada pričajući sa Shrekom, napravi 'šećernu' vunu od paukove mreže i muha te poliže svoje prste. Uz to, uopće joj nije problem niti podignuti, nešto što klasična princeza ne bi napravila jer je ona elegantna i ženstvena.

Kako je Čarobno ogledalo spomenuto i prije, u *Shreku* služi kako bi Lordu Farquaadu pokazao sve odabire princeza u stilu *Igre hodanja* gdje neženja odabire s kojom djevojkom će otići na spoj. U ovom slučaju, Lord Farquaad bira koju će princezu oženiti kako bi postao kralj. Čarobno ogledalo mu daje tri opcije – Pepeljugu, Snjeguljicu i princezu Fionu. *Shrek* uspijeva uspostaviti „izrazito vizualno maštovit stil svijeta bajki s kritičkim prikazom drskosti i komercijalnog u modernom svijetu“ (Parry, 2009: 157). Što se tiče Lorda Farquaada: „Sam Farquaad vrhunac je anti-Disneyjevog osjećaja u filmu, s obzirom na to da je predstavljen ne samo kao negativac, već i kao komična figura, omaleni čovjek s napuhanim osjećajem vlastite važnosti i seksualne privlačnosti. On je smiješan lik, pa je njegova

opsesija homogeniziranjem bajki istjerivanjem njihovih neobičnih likova osuđena i okrutno ismijavana“ (Summers, 2020: 136).

Jedan od antidiznilendističkih elemenata je i sam odabir glazbe. U Disneyjevim filmovima uobičajeno je da sva glazba koja se čuje u filmu – kompozicije i pjesme – budu originalne. U *Shreku* uz originalnu glazbu tu su i moderne popularne pjesme koje se odlično uklapaju u svaku određenu scenu. Neke od popularnih pjesama su *Bad Reputation* od Joan Jett & The Blackhearts, *Hallelujah* Leonarda Cohena koju izvodi Rufus Wainwright i *All Star* od Smash Moutha.

Najdirektniji primjer antidiznilendizma u *Shreku* je grad Duloc. Kada Shrek i Magare uđu u grad tražeći Lorda Farquaada, ostanu iznenađeni njegovim izgledom. Naime, grad „Duloc uspoređuje“ se s „Disneylandom uključivanjem nekih od poznatijih iritantnih zaštitnih znakova parka“ (Summers, 2020: 135). U sredini trga, ali i svugdje po gradu – izlozima, trgovinama - nalazi se freska Lorda Farquaada što oponaša sveprisutnost Mickeyja Mousea, Disneyjevu maskotu. Kako bi nešto više saznali o gradu, Magare povuče ručku kojom se otvara 'glazbena kutija' koja im prenosi informacije. Činjenica da pjesma zvuči iritantno, može se zaključiti kako se time parodira zabavna vožnja u Disneylandu *It's a Small World After All* čija pjesma pod istim nazivom je smatrana jednom od najiritantnijih pjesama ikada.

Slika 4. *Dulocland*

Shrek, 2001.

Zadnji element o kojem će se govoriti je poljubac prave ljubavi. Fionino prokletstvo nalaže kako bi ona trebala primiti poljubac prave ljubavi ako bi htjela biti čovjek do kraja svog života. Kako se ona i Shrek posvađaju iako su počeli cvjetati romantični osjećaji između njih, ipak se odluči udati za Lorda Farquaada kako bi razbila svoje prokletstvo. No ipak, Shrek prihvaća svoje osjećaje unatoč njegovim strahovima i odluči zaustaviti vjenčanje. Fiona se tijekom vjenčanja pretvori u ogra, te ju Shrek poljubi. Zato što ju je Shrek poljubio dok je bila oger, takva je i ostala. Kada vidi svoj izgled, Fiona kaže kako ne razumije zašto tako izgleda jer kao princeza bi trebala biti lijepa. No, Shrek joj odgovora da ona uistinu *je* lijepa. U tom trenutku događa se subverzija klišeja prekrasne princeze. U filmu *Shrek* daje se do znanja kako nikom ne bi trebalo biti bitno kako netko izgleda, već kakva je osoba. Na kraju filma, Shrek i Fiona se vjenčaju i odluče živjeti svoje 'sretno do kraja života' iako su ogri i njihova priča nije klasična bajka, no to ne znači da oni zbog toga ne zaslužuju svoj sretan završetak. Baš naprotiv, filmom *Shrek* pokazalo se kako svi zaslužuju biti sretni i imati bajkoviti završetak svoje priče. Priča Shreka i Fione zatvara se zadnjim stranicama gdje se mogu vidjeti kako Shrek i Fiona odlaze prema svojoj sretnoj budućnosti u kočiji u obliku luka, što je parodija kočije iz Pepeljuge koja je napravljena od bundeve. „*Shrek* se može smatrati antibajkom, s početkom i završetkom poput tradicionalnih, ali s puno različitosti između svega“ (Nejad, Zohdi, 2014: 142).

Slika 5. *I živjeli su ružno do kraja života...*

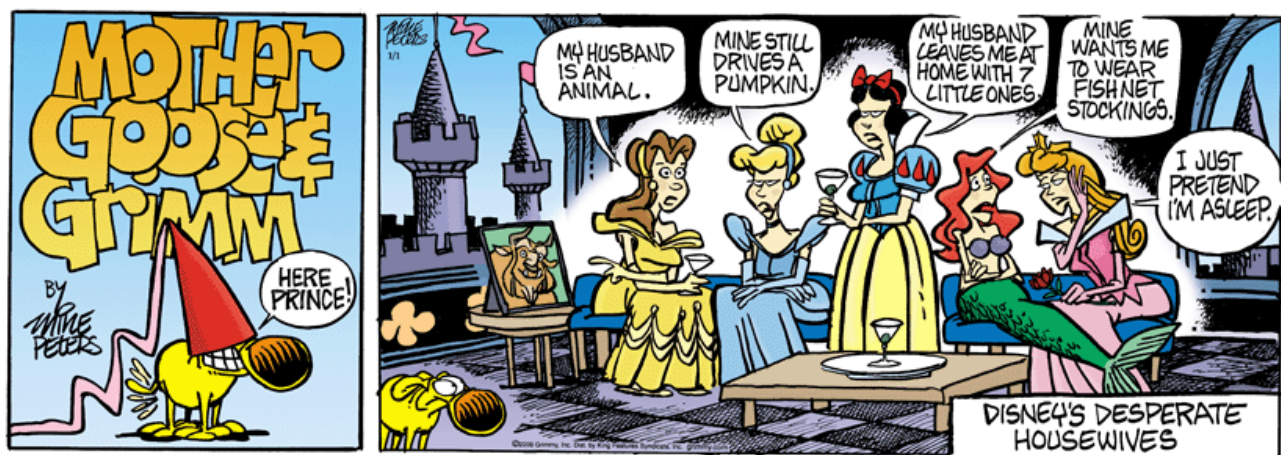

Shrek, 2001.

5. Antidiznilendistički elementi u stripovima

Tvorci Disneyjevih stripova uglavnom teže „viziji boljitka u kojoj zlo može da bude osujećeno ili preobraćeno u svoju negaciju, sve zarad gradnje jedne ljupke, uspokojavajuće vizije 'takozvane stvarnosti'“ (Ignjatović, 1979: 17). No, zato kao i u filmovima dolazi do potiskivanja parodijama Disneyjevih klišeja čak i u stripovima. U ovom poglavlju analizirat će se četiri internetska stripa i antidiznilendistički elementi u njima.

Slika 1. *Mother Goose & Grimm – Disney's Desperate Housewives*

Izvor: <https://www.grimmy.com/search-grimmy-archive-results.php?page=2>

(preuzeto 20. rujna 2021.)

U stripu *Mother Goose & Grimm* parodiraju se princeze i njihovi odabiri supruge u stilu Očajnih kućanica gdje se princeze uz Martini koktele međusobno žale. Belle iz *Ljepotice i zvijeri* kaže kako je njen suprug životinja, što i je istina jer je princ Adam pretvoren u zvijer. Pepeljuga se žali kako njen suprug i dalje vozi bundevu, to jest kočiju koju je Vilinska kuma napravila od bundeve. Snjeguljica govori kako ju njezin princ ostavlja samu sa sedmero malenih, to jest sedmero patuljaka, pa nema vremena za sebe. Ariela govori kako njen ju njen princ želi vidjeti u mrežastim čarapama, aludirajući na prinčeve upitne zahtjeve. Na kraju, princeza Aurora nadovezuje se govoreći da se ona pretvara da spava kako bi izbjegla razgovor sa svojim suprugom.

Slika 2. *Mother Goose & Grimm – City Morgue*

Izvor: <https://www.grimmy.com/search-grimmy-archive-results.php>

(preuzeto 20. rujna 2021.)

Ovaj primjer iz stripa *Mother Goose & Grimm* prikazuje princa koji želi poljubiti Snjeguljicu kako bi je oživio. U bajkama možda to uspijeva, no u stvarnom bi svijetu princ bio smatran luđakom, kao što je i prikazano u stripu.

Slika 3. *Berkeley Mews - Cinder*

Izvor: <http://www.berkeleymews.com/cinder/>

(preuzeto 20. rujna 2021.)

U primjeru *Cinder*, stripu *Berkeley Mews*, Princ traži Pepeljugu kojoj pripada staklena cipela. No, on se ipak odlučio na moderniji način pretraživanja prave ljubavi. Strip parodira klišej prave ljubavi u bajkama, ali i suvremeni način potrage romantične veze. Princ pretražuje 'prava stopala' preko aplikacije *Cinder*, što je parodija *Tindera*, aplikacije preko koje se osobe upoznaju.

Slika 4. *Berkeley Mews – Snow White*

Izvor: <http://www.berkeleymews.com/snow-white-2/>

(preuzeto 20. rujna 2021.)

U zadnjem primjeru stripovne parodije Disneyjevih filmova, zla kraljica prerašena u vješticu nudi Snjeguljici jarko crvenu jabuku. Kao i u filmu, Snjeguljica prihvati poklon, ali u stripu ga ne pojede ona nego napravi pitu s jabukama misleći kako će razveseliti patuljke. Nažalost, ovaj put su patuljci ti koji su izgubili svoje živote, ali nenamjerno.

6. Stilistička analiza pjesme Ljubomira Pauzina *Čega ima čega nema* u smjeru depatetizacije idealiziranog

Značajan motiv pjesme je povijest koji je uočljiv u citatu Laurie Anderson u kojem se povijest naziva anđelom koji završava u budućnosti, a i u naslovu *Čega ima čega nema* koji se ponavlja u samom tekstu pjesme na početku posljednje strofe. Moguće je da referencira razmišljanje lirskog subjekta o prošlosti te o sadašnjosti koja je njen rezultat jer započinje pjesmu sa „evo kako sam te upamtio“ (509)³ te nadalje govori, to jest obraća se ženskog osobi u okviru njegovog sjećanja na nju. Također, motivi u pjesmi mogu se protumačiti kao trivijalni poput *bombon, celofan, let, patuljčići* i *Donald Duck*. Ti motivi i motivi poput engleske inačice naziva Jamajke smještaju lirski subjekt u moderno doba. Još jedan motiv koji označava moderno je *ekologija*, kao i *kadar* i *beton*. Ima elemenata intermedijalnosti nizanjem kratkih stihova u posljednjoj strofi, oponašanjem tehnike montaže koja je također naznačena stihovima koji sadrže riječi *rez, novi kadar*. Oni predstavljaju tekstualni prikaz čina reza u montaži. Referencija na filmsku tehniku potkrijepljena je spominjanjem Donalda DUCKA, jednog od prvih antropomorfnih likova Walta Disneyja te se pomoću njega intertekstualno referencira bajka o *Princezi i žapcu* ovim stihovima: „Donald Duck pretvoren u žabu / između pogrešnih poljubaca“ (510). Prema Remu: „Grafiti, TV, filmski glumci, crtički junaci, avangardni likovnjaci, to su neki od dijelova svijeta medijske kulture kojim se kreće Pauzinov lirski subjekt“ (2010: 509). Prethodnim se stihovima dovodi svijet Disneyja u vezu s bajkama duge povijesti književnosti za djecu koja se danas čini neraskidivom, to jest, pojam Disney gotovo je sinoniman s pojmom bajke. Prema Pranjiću fonostilematika je: „stilistička disciplina koja popisuje-opisuje-vrednuje izražajna sredstva te stilističke postupke na planu fonetike i fonologije (glasove, njihove opozicije, distinktivna semantičku njihovu relevantnost, sve jezične pojave koje su zvuk shvaćen kao psihički kvalitet ili supstancijalni kvantitet; jedinica stilske pojačanja na ovome planu jest fonostilem;“ (1983: 256). Asonancu uočiti je u stihu: *i patuljčići* koji padaju gdje se ponavljaju samoglasnici /a/ i /u/ kojima se dočarava padanje, pogotovo glas /i/ koji je najviši samoglasnik (Pranjić, 1986, prema Jukić, 2020) te predočava visinu s koje „patuljčići“ padaju. Aliteracija je u tekstu prisutna u stihovima: „kratak je kruh a krumpir krotak“ (510), u ponavljanima suglasničke skupine *kr* te glasa *t*, te se time naznačuje manjkavost namirnica koje su potrebne za svakodnevni

³ Stihovi Pauzinove pjesme navode se iz knjige Pogo i tekst (2010) Gorana Rema te će se nadalje navoditi samo broj stranice s koje su stih ili stihovi preuzeti.

život. U sljedećem stihu uočljiva su ponavljanja glasova /z/, /c/, /č/, /m/, /n/ i /r/. Glasovima /m/, /n/ i /r/ signalizira se kretanja kroz vodu, to jest ronjenje, a glasovi /r/, /č/, /c/ iza naglašavaju nemilosrdnu hladnoću te cvokotanje zubi. Navedeni stihovi predstavljaju povratak u stvarnost te i taj prijelaz naznačen dvotočjem na kraju stiha koji im prethodi. Opkoračenje vidljivo je u većini stihova, kao na primjer u: „uvijek izrezanu iz tvrde boje / i šuškanja: / vlažno srce bombona/ mantra u celofanu/ neporočna raketa // Evropa pleše s Jamaicom / dok još prodaješ sijedi led / i patuljčice koji padaju / na pozornicu kao u vreli lavor / pijani od slatke ekologije:“ (509-510). Dvotočje se u tekstu ponavlja još dva puta te je jedini interpunkcijski znak što još više naglašava njegovu stilogenost kao granicu između idealizirane prošlosti i surove sadašnjosti. Takav odnos vidljiv je i u filmovima, stripovima, općenito umjetničkim djelima koji svojim sadržajem parodiraju ili kritiziraju, a najviše osvješćuju idealizirani svijet koji je prisutan u djelima asociраних s Disneyjevim imenom. Stvarnost koja govori da nema tog poljupca prave ljubavi, prvog i posljednjeg, te da ni sama kreacija Walta Disneyja ne može pobjeći od zakonitosti pravog života, činjenice da život nije pošten. Vezano uz formu teksta, svaki stih počinje malim početnim slovom neovisno o tome bili mogao koji stih ili skupina stihova predstavljati rečenicu. Jedine riječi koje su u samom tekstu pisane velikim slovima su nazivi zemalja, te ime Donalda DUCKA kao ime svjetski poznatoga lika koji je svojom prisutnošću u pop kulturi i medijskom prostoru u podsvijesti velikog broja ljudi. Odsutnost rime u pjesmi rezultat je stavljanja naglaska na vizualnost i sadržaj kratkih stihova kao kratkih rezova u montaži. Pauzin prema Remu „konstituirala subjekt male, 'pristojne', slabe misli, nenametljivi lik vrlo lokalnih i bliskih užićevih interesa“ (2010: 509). Personalizirani subjekt vidljiv je jedino u onom što bi se moglo nazvati početnim stihom: „evo kako sam te upamtio:“ (509). Tu je i Nad Ja subjekt koji se pomoću Ti instance obraća ženskoj osobi te s njom i pomoću nje romantizira prošlost. U zadnjem stihu nalazi se također Nad Ja subjekt kojeg bi se prema Užareviću moglo usporediti „objektivom kamere koji izdaleka snima i projicira viđeno te pokušava obuhvatiti cjelokupnost nekog iskustva“ (Užarević, prema Jukić, 2020).

7. Zaključak

U ovom radu analizirali su se antidiznilendistički elementi u filmovima *Začarana* iz 2007. godine i *Shrek* iz 2001., te u četiri internetska stripa iz trećeg milenija. Može se zaključiti kako se količina parodija Disneyjevih elementa znatno povećala u 2000-tim godinama, a razlog tome može biti i sam film *Shrek* koji je u svojem filmu parodirao samu konstrukciju bajke koja je postala sinonimna s Disneyjem, određene Disneyjeve likove kao tri prašćića koji su čak i izgovorili poznate riječi vuka. Predstavljanjem grada Duloc sa sigurnošću se zna koga i što se parodira – Mickeyja Mousea i Disneyland. Također se parodirao klišej klasične princeze i viteza te poljubac prave ljubavi. Slične parodije mogu se naći i u filmu *Začarana Walt Disney Picturesa* koji je, uz to što je parodija Disneyjevih elemenata, također posveta tim istim filmovima koje parodira. Na kraju, analizirali su se internetski stripovi koji su parodirali Disneyjeve klišeje uspoređujući bajkovite elemente sa stvarnošću svijeta. Analizirani su bili samo neki od umjetničkih djela koji parodiraju Walt Disney Kompaniju i sve što ona predstavlja, no nema sumnje da će broj takvih djela nastaviti rasti, pogotovo sada kada je Walt Disney Kompanija jača nego što je ikada bila. Uostalom, svaka priča mora imati svoga zlikovca.

8. Literatura i izvori

Izvori:

Adamson, Andrew, Jenson Vicky. (2001.) Shrek, animirani film, Dreamworks Animation, PDI/Dreamworks.

Berkeley Mews. Cinder, <http://www.berkeleymews.com/cinder/>, rujan 2021.

Berkeley Mews. Snow White, <http://www.berkeleymews.com/snow-white-2/>, rujan 2021.

Lima, Kevin. (2007.) Začarana, igrano-animirani film, Walt Disney Pictures, Josephson Entertainment, Andalusia Productions, Right Coast Productions.

Mother Goose & Grimm. 2010. City Morgue (17.9.2010.), <https://www.grimmy.com/search-grimmy-archive-results.php>, rujan 2021.

Mother Goose & Grimm. 2006. Disney's Desperate Housewives (1.1.2006.), <https://www.grimmy.com/search-grimmy-archive-results.php?page=2>, rujan 2021.

Pauzin, Ljubomir. Čega ima čega nema u Rem, Goran. 2010. Pogo i tekst. Zagreb : MEANDARMEDIA, 775 str.

Literatura:

Borsy, Natalie. 2017. "Welcome to the real world, Princess." Die parodistische De- und Rekonstruktion des Disney-Prinzessinnenfilms in Enchanted. Kids+media. 23 str.

Ignjatović, Srba. 1979. Poetizam stripa. Osijek : Izdavački centar „Revija“, 101 str.

Jukić, Sanja. 2020. Lingvostilističke discipline, predavanje održano 17.3.2020.

Jukić, Sanja. 2020. Pjesnički tekst, predavanje održano 24.3.2020.

Nejad, Pardis Karami, Zohdi, Esmaeil. 2014. Cinderella or Fiona? International Journal on Studies in English Language and Literature (IJSELL). br. 2, 144 str.

Parry, Becky. 2009. Reading and rereading 'Shrek'. English in Education. 161 str.

Peterlić, Ante. 2001. Osnove teorije filma. Zagreb : Hrvatska sveučilišna naklada, 255 str.

Pranjić, Krunoslav. 1983. Stil i stilistika. Uvod u književnost : Teorija, metodologija [ur. Zdenko Škreb i Ante Stamać]. Zagreb : Grafički zavod Hrvatske, 253. – 302.

Rem, Goran. 2010. Pogo i tekst. Zagreb : MEANDARMEDIA, 775 str.

Selden, Bernice. 1989. The Story of Walt Disney – Maker of Magical Worlds. New York : Yearling, 96 str.

Summers, Sam. 2020. *Dreamworks Animation : Intertextuality and Aesthetics in Shrek and Beyond*. London : Palgrave Macmillan, 233 str.

TV Tropes. Princess Classic, <https://tvtropes.org/pmwiki/pmwiki.php/Main/PrincessClassic>, rujan 2021.

TV Tropes. True Love's Kiss, <https://tvtropes.org/pmwiki/pmwiki.php/Main/TrueLovesKiss>, rujan 2021.

Užarević, Josip. 1991. *Kompozicija lirske pjesme : O. Mandeljštam i B. Pasternak*. Zagreb : Zavod o književnosti Filozofskog fakulteta, 243 str.